

Ο ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΑΤΟΜΙΚΙΣΜΟΣ

ΚΑΙ ΑΛΤΡΟΓΙΣΜΟΣ

λοι μιλούμε για τὸν νεοελληνικὸ ἀτομικισμὸ καὶ ἐγωϊσμὸ, ὅλοι τὸν ξέρουμε ἀλλὰ δὲν θέλουμε ἢ δὲν ξέρουμε νὰ τὸν πολεμήσουμε. Ἐπειδὴ τὸ ζήτημα εἶναι σπουδαῖο, θέλω νὰ εἰπῶ καὶ ἐγὼ μερικὲς γνώμες, θέλω νὰ σκεφθοῦμε πῶς γεννιέται καὶ πῶς ἔμπορεῖ νὰ καταπολεμηθῇ.

Τὸν ἀτομικισμὸ τὸν εὐκολύνει καὶ τὸν δυναμώνει πρῶτα-πρῶτα ὁ ἐμπορικὸς βίος ἐνὸς λαοῦ. Ὅλοι οἱ ἐμπορικὸι λαοί, οἱ Φοῖνικες, οἱ Ἑβραῖοι, οἱ Καρχηδόνιοι, οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶχαν μεγάλο ἀτομικισμὸ, ἐνῶ λαοὶ γεωργικὸι καὶ ποιμενικὸι, ὅπως οἱ Σλάβοι καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ρωμαῖοι εἶχαν ἀδυνατώτερο ἐγωϊσμὸ καὶ ἀτομικισμὸ καὶ δι' αὐτὸ ἦσαν καὶ πῶς πειθαρχικὸι εἰς τὰ κράτη των. Πολλοὶ ἱστορικὸι θέλουν νὰ εἰποῦν ὅτι λόγοι φυλετικὸι εἶναι ἡ αἰτία πού Φοῖνικες, Ἑβραῖοι, Ἕλληνες δὲν ἔμποροῦσαν νὰ κάμουν στερεὰ κράτη μὲ πειθαρχία. Δὲν μοῦ φαίνεται σωστὸ αὐτό. Ὁ μετανάστης, ὁ θαλασσινός, ὁ ἔμπορος (πού ταξίδευε καὶ ταξιδεύει καὶ σήμερα ἀκόμη πολὺ) μὲ κίνδυνον περνοῦσε «διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου», κινδύνευε ὡς **ἀτομο** γιὰ νὰ δουλέψῃ καὶ πλουτήσῃ, ἀποκοτοῦσε ἀτομικότητα, γνώριζε πολὺ κόσμον καὶ δὲν μποροῦσε εὐκολὰ πιά νὰ πειθαρχήσῃ εἰς τοὺς ἄλλους. Εἶχε ἓνα μεγάλο Ἐγὼ, τὸ ὅποιο σὲ κάθε ζήτημα τοῦ τόπου του παρουσιάζεται ἐπιβλητικόν. Γι' αὐτὸ ἔγραψα καὶ ἄλλοτε ὅτι οἱ νέοι Ἕλληνες πρέπει νὰ γίνουμε λιγώτεροι ἔμποροι καὶ περισσότεροι γεωργοί.

Ἀλλὰ πλὴν τοῦ ἐμπορικῆ βίου καὶ ἄλλοι λόγοι καλλιερ-

γοῦν τὸν νεοελληνικὸ ἀτομικισμό. Τὸ ἑλληνικὸ Κράτος ἔνεκα λόγων ἱστορικῶν σχετικῶν μὲ τὸν τρόπο καὶ τὸν τόπο τῆς ἰδρύσεώς του, δὲν κατώρθωσε ὕστερα ἀπὸ ἑκατὸ χρόνια νὰ εἶναι δίκαιο. Τὰ δικαστήρια βέβαια προσπαθοῦν νὰ εἶναι δίκαια, ἀλλ' ἔνεκα τοῦ κακοῦ περιβάλλοντος δὲν τὸ κατορθώνουν πάντοτε. Γι' αὐτὸ ἔγιναν πολλὰ φορὰς «ἐκκαθαρίσεις» δικαστῶν. Ἐδῶ ὅμως ἐννοῶ, ὅχι μόνον τὴν δικαστικὴν καὶ ποινικὴν δικαιοσύνην, ἀλλὰ γενικώτερα τὴν διοικητικὴν καὶ κοινωνικὴν δικαιοσύνην. Τὸ Κράτος εἶναι συνήθως εἰς τὰ χέρια τῶν κομμάτων, τὰ ὅποια εὐνοοῦν τοὺς φίλους των καὶ καταδιώκουν ἢ καὶ ἀπλῶς παραγκωνίζουσι τοὺς ἀντιπάλους των. Ἐτσι δὲν ἠμπορεῖ νὰ λειτουργήσῃ ἡ δικαιοσύνη καὶ γι' αὐτὸ εἶχαμε συχνὰ «κινήματα» καὶ γι' αὐτὸ τὸ Κράτος δὲν πηγαίνει καλά. Καὶ ἀφοῦ ὕστερα ἀπὸ ἑκατὸ χρόνια δὲν ἔχει τὸ Κράτος ἀκόμη ζωηρὴν τὴν συνείδησιν τῆς δικαιοσύνης, ἐννοεῖται ὅτι καὶ ἡ κοινωνία μας εἶναι ἀδίκη. Καὶ τὰ μεγάλα ἀκόμη καταστήματα, Ἐταιρεῖες, Τράπεζες κλπ. δὲν κατορθώνουν νὰ εἶναι δίκαιες πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους των. Ἐτσι καταντᾷ ὁ καθένας νὰ ζητῇ μὲ ὅποιαδήποτε μέσα νὰ σωθῇ πρῶτα αὐτὸς ἀπὸ τὴν ἀδικίαν καὶ ἔπειτα νὰ κάμῃ ὅ,τι ἠμπορεῖ εἰς βῆρος τῶν ἄλλων. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο δὲν καλλιεργοῦμε τὸν ἀλτρουισμόν, ἀλλὰ τὸν ἐγωισμόν καὶ τὸν ἀτομικισμόν καὶ τὴν ἀναρχίαν. Γι' αὐτὸ ὑπάρχουν λίγες ἐξαιρέσεις ἀλτρουιστῶν, οἱ ὅποιοι θυσιάζουν χρήματα ἢ κόπον ἢ καὶ τὴν ζωὴν των ὑπὲρ τῶν ἄλλων. Ἀπὸ τοὺς ἀμέτρητους π. χ. ἑκατομμυριοῦχος τῶν Ἀθηνῶν, οἱ ὅποιοι γιὰ μιὰ κοσμικὴ συγκέντρωσιν καὶ γιὰ ἓνα γλέντι των ξοδεύουν εὐκόλα 200.000 δρ., δὲν δίδουν τίποτε γιὰ ἓναν ἔρανον ἔθνικόν ἢ φιλανθρωπικόν· πέντε-δέκα ἄνθρωποι, ὅλο οἱ ἴδιοι, δουλεύουν γιὰ τὰ φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα τῶν Ἀθηνῶν.

*
*
*

Ἡ μεγάλη μας ἔμπορικὴ μαῶς κάμνει νὰ ἐμπορευώμεθα ὅλες τοὺς ἰδέες, καὶ τὸν πατριωτισμὸν καὶ τὸν ἔρωτά

ἀκόμη, και καλλιιεργεῖ ἕναν ἄγριο ἀτομικισμό. Τὸ ἴδιο κάμνει και ἡ κρατική και κοινωνική ἀδικία. Γιὰ νὰ περιορισθῆ τὸ κακὸ τοῦ ἀτομικισμοῦ, πρέπει νὰ χτυπηθῆ και τὸ ψευτοεμπόριο (ὁ γυρολόγος κατ' οὐσίαν κατανατᾶ «ἀπατεῶν», διότι δὲν ἡμπορεῖ νὰ ζήσει ἂν δὲν κλέψῃ στὸ ζύγισμα και στὴν τιμὴ τοῦ ἐμπορεύματός του) και νὰ γίνῃ και τὸ Κράτος πιὸ δίκαιο. Αὐτὰ βέβαια εἶναι πολὺ δύσκολα πράγματα και ἐπομένως εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ βελτιώσουμε τὸν ἀτομικισμό τὸν νεοελληνικό.

Δὲν πρέπει ὅμως νὰ προσπαθήσουμε νὰ τὸν βελτιώσουμε; Ἄν αὐτὸ εἶναι συνειδητό, ἂν ἀναγνωρισθῆ ὅτι τὸ Κράτος πρέπει νὰ γίνῃ δικαιότερο, θὰ ἀρχίσῃ νὰ διορθώνεται τὸ κακὸ. Βέβαια οἱ πολιτικοὶ μας δὲν θὰ μεταβληθοῦν εἰς Ἀριστείδας, οἱ ὁποῖοι ἔν τούτοις μᾶς χρειάζονται τόσον πολὺ. Ἄλλ' ἂν ἀναγνωρισθῆ ὅτι ἡ δικαιοσύνη σώζει τοὺς λαοὺς και τὰ Κράτη, αὐτὴ τὰ ἠθικοποιεῖ, αὐτὴ περιορίζει τὸν ἄγριο ἐγωῖσμό και τὸν ἀτομικισμό, τότε κάτι θὰ γίνῃ.

Κάθε ἕνας μας πρέπει νὰ ἐργασθῆ γιὰ νὰ ἐπικρατήσῃ κρατική και κοινωνική δικαιοσύνη, ἀλληλεγγύη και ἀνθρωπισμός. Γιὰ τὸ ζήτημα τῆς «ἐμπορικότητος», ποὺ φαίνεται ἴσως παράξενο στοὺς ἀναγνώστες μου, μίλησα και ἀλλοῦ και δὲν θὰ εἶπω σήμερα περισσότερα. Μερικὲς ἄλλες παρατηρήσεις θέλω νὰ κάμω μέσα ἔς τὸ πλαίσιο τοῦ «ἀστικ καθεστώτος», χωρὶς νὰ ἐξετάσω τι κάμνουν οἱ κομμουνιστὲ γιὰτι δὲν ξεύρω και καλὰ τι κάμνουν.

Γιὰ νὰ ἐπικρατήσῃ περισσότερος ἀνθρωπισμός και ἀτρουῖσμός και δικαιοσύνη βοηθοῦν και τὰ ἐξῆς:

1) Σχολειό. Τὸ σχολειό βέβαια δὲν ἡμποροῦμε νὰ εἰποῦμε ὅτι καλλιιεργεῖ τὴν ἀδικία. Ὅλιγες ἐξαιρέσεις δὲν ἔχουν σημασία. Ζητεῖ ὅμως νὰ καλλιιεργῆ τὴν «προσωπικότητα και φοβοῦμαι ὅτι ἐδῶ γίνεται μεγάλη σύγχυση και καλλιιεργεῖται ὁ ἀτομικισμός! Ἀφήνω ὅμως αὐτὸ και τονίζω ὅτι τὸ σχολειό συνειδητὰ πρέπει νὰ καλλιιεργῆ, ἔργω και λόγῳ τὸ ἰδανικό τῆς δικαιοσύνης και τῆς ἀλληλεγγύης και τοῦ ἀλτρουῖσμοῦ. Γι' αὐτὸ πρέπει ἡ σχολική κοινότητα νὰ βοηθῆ μὲ κάθε τρόπο τὰ φτωχὰ και ἀσθενικά παιδιὰ, νὰ φροντίζῃ

για τὴν τροφή τους, για τὰ ρούχα, για τὴν υγεία τους. Τὰ πλούσια παιδιά πρέπει νὰ δίδουν *υποχρεωτικά* λεφτὰ και νὰ κοπιάζουν για τὰ φτωχά. Ἔτσι σιγά-σιγά θὰ γίνῃ συνειδητὸ τὸ ἰδανικὸ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ.

2) Ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἢ σημερινὴ ξέχασε τὰ καλὰ παλιὰ της χρόνια, ποὺ με τὴν ἀγάπη και τὴν φιλανθρωπία ἐνίκησε ὅλες τὶς ἄλλες θρησκείες. Ν' ἀφίση λοιπὸν τοὺς νεκροὺς τύπους και τὴν ὑποκρισία και νὰ ἐργασθῇ για τὸν φτωχὸ και ἀδύνατο. Ἔτσι μόνο ἵμπορεῖ νὰ ξαναζήσει. Κάθε ἐνορία πρέπει νὰ γίνῃ μικρὴ κοινότητα, ὅπου οἱ πλούσιοι ἢ εὔποροι θὰ συνεισφέρουν για τοὺς φτωχοὺς και θὰ φροντίζουν για ἀρρώστους και ὄρφανὰ και γῆρες. Ἡ κοινότητα θὰ κρατῇ κατάλογο τῶν συνεισφορῶν και τῶν εὐεργετουμένων, ὁ παπᾶς θὰ τοὺς μνημονεύῃ εἰς τὴν λειτουργία, ὁ ἱεροκήρυκας θὰ μιλήῃ μόνο για τὸ ζήτημα αὐτὸ και θὰ εἶναι ὀδηγὸς και φροντιστὴς τῶν ἀδικουμένων. Ἡ σημερινὴ του φλυαρία ἀπὸ τὸν ἄμβωνα εἶναι ἀχρηστική. Νὰ δουλέψῃ για τοὺς δυστυχεῖς τῆς ἐνορίας του, αὐτὸ χρειάζεται.

3) Μὲ ἀνάλογο τρόπο θὰ ὀργανωθοῦν τὰ χωριά. Ὅσοι χωρικοὶ δὲν ἵμποροῦν νὰ δώσουν λεφτὰ για τοὺς φτωχοὺς, ἵμποροῦν νὰ δουλέψουν. Τὰ χτήματα τῶν ὄρφανῶν και γηρῶν και ἀσθενῶν πρέπει νὰ καλλιεργοῦνται ἀπὸ τοὺς ἄλλους χωρικοὺς. Εἰς τοὺς ἀχτήμονες νὰ δοθοῦν χτήματα ἢ δένδρα τῆς κοινότητος. Νὰ φυτέψῃ ἢ κοινότης καρποφόρα δένδρα εἰς τοὺς δρόμους και ὅπου ἄλλοῦ ἵμπορεῖ και νὰ τὰ δίδῃ εἰς τοὺς ἀχτήμονας και λοιποὺς φτωχοὺς. Μόνον οἱ τεμπέληδες και οἱ μέθυσοι δὲν πρέπει νὰ εὐρίσκουν ἐλεημοσύνη. Εἰς αὐτοὺς πρέπει ἀναγκαστικὰ νὰ δίδεται μόνο δουλειά¹. Ἔτσι σιγά-σιγά οἱ χωρικοὶ θὰ μάθουν νὰ

¹ Και οἱ ἀλητες και μέθυσοι και ἄστεγοι τῶν πόλεων πρέπει νὰ μαζεύονται και ἀναγκαστικὰ νὰ δουλεύουν σὲ μικρὰ νησιά σὲ γεωργικὲς ἐργασίες, ποὺ πρέπει νὰ ὀργανώσῃ τὸ Κράτος, ἐμμεσα ἢ ἄμεσα. Ὑπάρχουν μικρὰ νησιά, ὅπως τὸ Χιλιομόδι τῆς Δήλου, ποὺ ἵμποροῦν νὰ καλλιεργηθοῦν πολὺ καλά. Θὰ ὠφελῆθοῦν και οἱ ἀλητες οἰκονομικῶς και ἠθικῶς και θὰ ἀπαλλάξουν και τὰς πόλεις ἀπὸ τόσο κακό.

γίνουν πιό ἀλτρούιστὲς καὶ ἀληθινὰ τὸ πρᾶγμα ἐκεῖ εἶναι πιό εὐκόλο παρὰ εἰς τὰς πόλεις. Ἐκτὸς τῶν φιλανθρωπῶπων πρέπει νὰ τιμῶνται καὶ οἱ ἥρωες τῆς ἐργασίας, διότι ὑπάρχουν καὶ τέτοιοι ἐκεῖ. Ἡρωες εἶναι καὶ πρέπει νὰ «ἀφηρωῖσθῶν» κατὰ ἀρχαῖο ἑλληνικὸ τρόπο ὅσοι π. γ. ἐφύτευσαν χιλιάδες δένδρα ἢ ἐκαλλιέργησαν χέρσους ἐκτάσεις ἢ ἔφεραν ἐπιστημονικώτερη καλλιέργεια εἰς τὸ χωριό. Αὐτοὶ βοηθοῦν νὰ λείψῃ ἡ φτώχεια καὶ ἡ δυστυχία.

Πολλοὶ πολιτικοὶ καὶ ρήτορες ζητοῦν νὰ εὔρουν ἰδανικὰ γιὰ τὸν ἑλληνικὸ λαό! Ἄν εἶχαν περισσότερο ἀνθρωπισμό, ἂν εἶχαν περισσότερη εἰλικρίνεια, θὰ καταλάβαιναν ὅτι ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ περισσότερη δικαιοσύνη καὶ ἀνθρωπισμὸ καὶ ὅτι τὰ ἰδανικὰ αὐτὰ πρέπει νὰ καλλιεργηθοῦν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἂν θέλουμε νὰ σωθῆ καὶ νὰ ζήσῃ ὁ τόπος μας.

K. AMANTOS

